

Nr 527

Av herrar **Gustafsson** i Barkarby och **Andersson** i Södertälje, *angående samarbetsnämnder inom skolväsendet, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 497 i Första kammaren)

Vårt samhälle karakteriseras i dag av en fortgående koncentration till allt större enheter. Exempel kan ges från snart sagt alla områden. Företag slås samman till storföretag eller samverkar på annat sätt för att åstadkomma rationaliseringar och uppnå större slagkraft. Kommuner läggs samman till storkommuner för att kunna erbjuda sina medborgare bättre service i fråga om skolor, socialvård, gator, hygien, o. s. v. De fackliga organisationerna samverkar eller går samman till större avdelningar respektive förbund för att bättre kunna svara för sina medlemmars intressen.

Denna överallt märkbara koncentration till större och slagkraftigare enheter ger uppenbara fördelar. Men den skapar också problem. Den enskilde blir en relativt sett allt mindre del av helheten i ett allt större sammanhang. Individens förlorar lätt känslan av medinflytande. Ofta upplever individen sig också som föga involverad i beslut som fattats av en stor organisation och ibland rentav de fattade besluten som stridande mot de egna intressena, eftersom de grundar sig på en sammanjämkning av intressen från ett stort antal mindre grupper med delvis skilda önskemål. Ett behov uppkommer att inte endast genom val i politiska och fackliga sammanhang ge uppdrag åt ett litet antal människor att verka för allas bästa utan också att fortlöpande påverka och kontrollera den beslutande gruppens handlande.

På den kommunala sektorn har strävandena till medinflytande och insyn tagit sig uttryck bland annat i krav att på ett tidigt stadium få redovisning av och information om pågående planeringsarbete. Ett nytt ramavtal för den kommunala sektorn har också tecknats, som innebär en förstärkning av företagsnämndernas möjligheter till medinflytande.

Skolan är ett område inom den kommunala sektorn, där försöken att författningsvägen skapa förutsättningar för medinflytande kommit förhållandevis långt. Inom de gymnasiala skolorna finns enligt skolstadgan samarbetsnämnder med representanter för skolstyrelse, skolledare, lärare och elever. Liknande nämnder har dessutom inrättats frivilligt inom grundskolan. Samarbetsnämnderna handlägger frågor, som bl. a. rör arbetsförhållandena och miljöfrågorna inom den enskilda skolenheten. Nämnderna är emellertid inte beslutande, endast rådgivande. I vad mån de kan få reellt inflytande är nästan helt beroende av rektors villighet att beakta de syn-

punkter som framkommer i samarbetsnämnden. Om samarbetsnämnden skall kunna bli organ för lokal självbestämmanderätt i för den enskilda skolenheten väsentliga frågor, krävs en författningsändring genom vilken beslut, som nu fattas av rektor eller av skolstyrelsen, förs över till samarbetsnämnden i den mån de rör arbetsförhållandena inom den enskilda skolan. Även samarbetsnämndens sammansättning kan diskuteras. Av de anställda är nu endast lärarna och skolledningen representerade. Övriga grupper kan representeras endast genom särskild inbjudan till sammanträdena.

Samarbetsnämnden är ett naturligt organ för arbetsplatsdemokratin inom skolenheten och kan i sin tur stimulera till en fördjupning av demokratin inom skolenheten och klassrummet.

Företagsnämndsverksamheten inom en kommun kan sägas fylla motsvarande funktion för hela kommunens skolväsen som samarbetsnämnderna kan göra för skolenheten. På samma sätt som enligt ovan samarbetsnämnderna bör utgöras av representanter för alla berörda intressegrupper inom den enskilda skolenheten vore det önskvärt om företagsnämnden kunde sammansättas av representanter inte endast för arbetsgivare och arbetstagar utan också för eleverna. För att skolans företagsnämnder skall kunna bli tillfredsställande organ för företagsdemokratin inom det kommunala skolväsendet krävs i så fall att de avtalslutande parterna kunde intresseras för att acceptera att ge eleverna representation. Om dels detta kunde ernås, dels samarbetsnämnderna kompletteras med representanter för andra anställda än lärarna blir samarbetsnämnden inom den enskilda skolan vad företagsnämnden blir för hela kommunens skolväsende. Förändrad sammansättning och vidgade befogenheter för samarbetsnämnderna är problem som kan lösas genom författningsändringar, medan företagsnämndernas komplettering med elevrepresentanter är en fråga för kommunförbunden och de fackliga organisationerna att överväga.

Fackrepresentationen i skolstyrelsen fyllde, när den inrättades, dels ett behov av sakkunskap, dels en funktion som företagsdemokratiskt element, innan företagsnämndsverksamheten var utbyggd. Numera fylls sakkunskapsbehovet på annat sätt, genom föredragande tjänstemän, och behovet av företagsdemokrati genom de nya företagsnämnderna (FÖN — 68). Frågan om fackrepresentationen i skolstyrelsen har härigenom kommit i ett nytt läge och bör därför ånyo kunna övervägas. Otvivelaktigt medför denna representation att skolstyrelsen intar en särställning bland de kommunala styrelserna på så sätt att den vid sina sammanträden utgörs av två grupper, den ena politiskt och den andra fackligt vald.

Det förhållandet att lärare och skolledare är representerade i skolstyrelsen utan att sitta där i egenskap av föredragande har lett till att krav på representation vid skolstyrelsens sammanträden nu börjat resas också från

elevhåll. Några kommuner har fattat beslut om representation för eleverna på samma villkor som för lärare och skolledare. Dessa beslut är förståeliga, om man ser till strävandena att tillförsäkra dem, som berörs av en styrelses beslut, inflytande på och insyn i arbetet. Som faktor i främjandet av medbestämmanderätten i för eleven närliggande och konkreta vardagsfrågor torde emellertid sådana åtgärder ha ett begränsat värde. Reperesentationen för elever och lärare lämnar också de övriga anställda inom skolväsendet, som inte är lärare, utanför. Samarbetsnämnderna och företagsnämnderna skulle genom sin sammansättning kunna utvecklas till allsidiga organ för en utvidgad skoldemokrati. Om däremot denna sammansättningsprincip utvecklas inom skolstyrelsen, blir denna, i motsats till övriga kommunala styrelser, en mera korporativt än politiskt sammansatt styrelse, vilket knappast kan anses önskvärt ur allmän politisk ansvarighetssynpunkt.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi föreslå,

att riksdagen beslutar hemställa

att Kungl. Maj:t föranstaltar om en översyn av nu gällande författningar inom skollagstiftningen så att

1) samarbetsnämnden göres obligatorisk även vid skolenheten med grundskolans högstadium,

2) samarbetsnämndens sammansättning blir sådan att den omfattar *samtliga* personalgrupper vid skolenheten,

3) samarbetsnämnden tillägges beslutanderätt i vissa frågor och att därvid dessa preciseras och förtecknas, samt

4) att full jämställdhet åstadkommes mellan skolstyrelsen å ena sidan och övriga kommunala styrelser å den andra sidan i fråga om principen för sammansättningen.

Stockholm den 28 januari 1969

Lars Gustafsson (s)

i Barkarby

Lennart Andersson (s)

i Södertälje
